

Limerykonka na trzmiela, czyli insekciarskie qui pro quo

*Ten nieszczęsny trzmiel spod Trzebini,
za śmierć starego psa się wini,
pies go wziął za bąka
i goniąc po łąkach,
gonił w piątkę aż go... bąk przyskrzyił.*

(ebs)

Trzmiel - zwyczajowa nazwa dużej, krępej i gęsto owłosionej pszczoły o czarnym ubarwieniu, zwykle z szerokimi, poprzecznymi, żółtymi lub pomarańczowymi pasami. W Polsce często mylnie nazywany bąkiem. W literaturze polskiej nazwą "trzmiel" określane są społeczne pszczoły z rodzaju *Bombus*.

W systematyce biologicznej owady te były do końca XX wieku, a nawet początków XXI wieku klasyfikowane w rodzajach *Bombus* (i czasami *Bombias*). Jako odrębną grupę traktowano bardzo podobne do nich, pasożytnicze trzmielce z (dawnego) rodzaju *Psithyrus*. Wszystkie trzy rodzaje zaliczano do plemienia *Bombini*, w języku polskim określanego nazwą "trzmiele", a także do podrodziny *Bombinae*, również nazywanej trzmielami.

Analizy morfologiczne i molekularne wykazały, że trzmiele i trzmielce (*Psithyrus*) są ze sobą bardzo blisko spokrewnione. Trzmielce zaliczono do rodzaju *Bombus*.

Nazwa "trzmiel" wywodzona jest od prasłowiańskiego *čьmel'ь : *ščьmel'ь, derywat odczasownikowy utworzony za pomocą przyrostka *-el'ь (podobnie jak kąpiel, kisiel, piszczel etc.) od *ščьmiti "powodować ból, ścisnąć".

Więcej o trzmielach pisze prof. Marek Kozłowski* w artykule "Buczące trzmiele" (zobaczcie też fantastyczny filmik o trzmielach na tej stronie):

Trzmiel nie miałby prawa latać, gdyby mechanizm lotu u owadów był identyczny jak u ptaków. Ale lot owadów jest bardziej zaawansowany "technologicznie". Skrzydła poruszają się nie tylko w górę i w dół, ale kręcą też w powietrzu ósemki - to "śmigła" poruszające się po ósemkowej trajektorii w tempie do 200 obrotów na sekundę.

BAK NIE BĄK

Trzmiele (*Bombus*) to najbliżsi kuzyni pszczoły miodnej (*Apis mellifera*). Powszechnie nazywane są "bąkami", chociaż dla zoologa nazwa "bąk" zarezerwowana jest dla krwio pijnej muchówki z rodzaju *Tabanus*, zwanej powszechnie gzem. A ta z kolei nazwa w rzeczywistości także dotyczy zupełnie innego owada, a mianowicie muchówki z rodzaju *Aestrus*. Trzmiel może użądlić dopiero wtedy, kiedy jest przygnieciony. Ma gładkie żądło i nie pozostawia go jak pszczoła w skórze.

*prof. Marek Kozłowski pracuje w Katedrze Entomologii Stosowanej SGGW. Łączy działalność badawczą (ekologia behawioralna owadów) z popularyzacją wiedzy entomologicznej.